

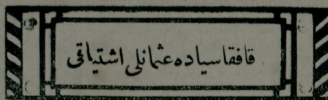
۹ مایس ۱۹۱۸

صافی : ۴۳

ایکڑھی جلد

یکی محبوسہ

روسيله دوکوشدېکمز شاهه قافقاسياده
انتشار ايديکيچي کيچي ساينده ييلدېرمش
اولدېموز (قوشا) اسندنکي کتابين
بو هغهده آيدېکي منظومه نري نقل
ايدېيوروز [*]:

کورونيز يولردن کلن سسلری ،
توکنيز عشقه سنکي صاندم !

غريسه دم سن سز « او » کوندن بری
شکات اولماسين ، آرتيک اوصاندم .
سازلاز ، باياتيلار عيطنن آغلار .
بيليري سگ بو نلار سنک چين آغلار ..!

چويان آکار سني ، طوطولر صيرلار !
ايلاز طوي ايله ص هپ سني کوزلر .
زده نيش کلينر ، نشاني قزلار
يولکده سريلمش کولاره بکزر !
قاريلار ، قوجالار يوللارک اوسته :
قيش کورمش اولدن کول چيچک ايسته !

کچدېکک برلده برطاش اولهديم !
اوه يديم ، يورولماز آيقلارديکن !
سويک امر ايد ايدې بر قوش اولهديم ..!
وطنک «هالاسز» يوجاقلاندى ،
«ييلدېسز» کوکندن ، شکاتم وار !
اوقدرکه دردم بر قوش نه ييار ؟ ..!

دردم

غريب کوکل کته دردک يوکسليدي .
کوردکي چمکشک حالين کوزله يدي .
آشدک ، جوشدک دنيا سکا درد کادي .
آغلا ، آغلا قوي توکسين کوزياشک ،
براقي ، اوده کينسين ، نم سرداشک .

ظلم داشي دوکور ، ظلمک هوايى
آغزينلره دولدي الله يووايى
خيليه سوله يک : کعبه بناسي
يقيلايى حجابک موردار التند
ياييق برسس کلير زهمم ايلندن .

[*] يو منظومه ساري قامش غاريب سندن سوکره اردوزمک
ع.کري اسايندن دولاي ريمچي اوزورنه يازيشدر .
بايات : اوغوزلردن شعر موسيقيده ييز ايدن بر يوي .
برقيلهکه (دهه دوروقود) ، (فضولي) ، (جام جم آيين) کتابينک
مؤلفي بويوندر درلر .
طوي : دوگون .
ساري قامش چمچتندن سوکره .

مجبور اولدیلر ، وپو سایده عسکر سوق ايده درک
قوجه بر جهور عشاردن فرد براقه ديلر . صوکره
ايرانده آستاراء سرباب ، اردبيل ، تبريز جوارانده ک
مشهور شاهسونلره اوغراشديلر . طهران حکومت
فارسيه سندن کندلر يله صلاحيت و برديربوب آذربايجانه
طويلي تشکلي بش اون بيک قازاق صوفه قري چيچاره
تورک شاهسونلرک ماوالري خالکله يکسان ايتديلر ،
قالايرلر ده «برقم» ک ادارمسته ميترايولرله مجهز
ايراک ارمي ژاندارم لره قيدرديلر .

آستاراده کي ، ايراک يکاته سني المذهب قاه ييلدش
اولان طالشيلري قسماً يوردلندن طرد ايتدرديلر .
يولک ک مهم کيدلرندن برني اشغال ايدن واصل
تورک اولان ما کو خانک ، کندي نفوذلي آلتنده ،
قوتی آرتدېرمق ايچون ممالک عثمانيه دن قاجوب ايرانده
روس حمايه سته کيرمش عامي کورد عيشيرتليک
اک خونخوارلرندن بر قاني مرقوم امرينه و برورک
يولک اوسقني يوسوبتون تحت حاکميتلرته آلدلر .
برلين توغره سنده ، يته يوله حاکم برتقهده کنديلري
توتچيلک اتمک اوزره ، قوطوري ايرانه تسليمه نري
مجبور ايتديلر ؛ وبعده قوطور خان مشهور شقي
سيمقوي زده قارشى آلت اولورق ايستکلري کي
قوللاديلر . ذاتا بر صدرر ، کاشغردن طربزونه
قدرتمال جهتي کلاماً روس تضييقه معروض اولان تورک
ملي بولي ، بوسورتمه متعدد نقطه لردن پاچالاندي ، بوغولدي .

بوتهسکه ، باطوم - قارص - اردهان منطقه سنک
استراديله ، يولک متباينده اولسون ازاله ايدلش
اوله جقدر . ما کو ايله قوطورلرده زده طبعيته
اعاده سي ، شاهسونلره ايران حکومتی طرفندن مساعدت
قدينه نلک تکرار بخشي ، قافقاسيا وقره باغ توکرلرکي
استقلال ، تورک يولک يوقاري تاجلرندن دشمنی
اوزاقلاشدېره جقدر .

قافقاس حدودم ترک يوقاري سورولسيه تبريز ..
اوضروم - طربزون يولي فضله بر امنيت کسب
ايديبور . يول هوقوت آني برتجاوزه معروض قاليور .
کذا ، آذربايجان روس تضييقندن قورتولور ؛ هان
کنديشه مجاور ، مرکزي باکوده برتورک حکومتی
تأسس ايديبور ، حتی بو اوليوبده جمعاً بر قافقاس
جمهوريه ده اولسه البته اسکي روس تهسکي قالا به حق
وآک يرينه اکثرتي تورک بر قومشو قائم اوله جقي .
مبالغه کارلي اتهامندن قورقيه قري تکرار ايدرم ،
طربزون - اوضروم - تبريز - اردبيل - آستارا يولي
اقتصاداً تورک کلنک اک بويوک قان طماريدر .
عثماني تورک کلنک آسيای وسعې يه تشيقي وامين
نچره سي اورادندر . انگليزلرک ، آلمانلرک نصل بويله
عنعنوي يول مسئله لري وارايسه ، بزمه آسياسياستموزک
نعلی ، بخت ايتدېکمز بو يول اولاليدر .

رشيد صفوت

حق کوردمم بن آلتک چين صارا لدم .
بوش بره دکادر ، غم و آهم
سيناسين ايوني ايندي اللهم .
مال ، جان دردی دکل وجدان اسيردر .
خسته دکل يازيق انسان ، اسيردر .

دوغماز اولدی آرتق صاغلق ييله نري ،
« آي » کورمديک کچه صايدق ييله نري ؛
ندن کولمز ، الله ، سحرک قيزي ؛
کولسونک ، يولچيلر يول اوستنده در
بن آغلارم چونکه کولم خسته در .
برخسته ک يازيق يول اوستنده در .

۱ . جواد

قورتولان مملکتلر

قارص

عثماني استيلاسته قدر

(جغرافيا) يه داتر اک اول کتاب يازمش اولان
(بطليموس) ک ، ايرينه درج ايتش اولدغي درتنيک
بشپوز اوتوز شپردن ، زمالک صمدمانته مقاومتله
بوکونه قدر موجوديتلرني محافظه ايدنلردن بری ده
(خورسه) در .

تاريخک ايلک دوره لردن بری شکم و ميتن قلعه سيله
برچوق حرب وقوعاي ازانسته کورين بوکوجوک
شپرو اوزون حياتيه ، کنديشنن دهايايوک و معمور
اولان تاريخ عمرلي ديگر شهر و قلعه لردن زياده
معروفيت قازانمشدر .

(بطليموس) ک (خورسه) ديدېکي بوشر ، تورک
جهانکيرلرندن (امپريور) ک فتوحاتي حاکي تورک
منشيلري طرفندن تحريرولتش اولان فارسي اثرلرده
شيمديکي تلفظ اوزره ، يعني (قارص) سورتيله کور
ريلکنده درک ، بو صوک شکلي آلتجه به قدر ، کله ،
عربلر طرفندن قازچوق (خورسه) يه ياقين
اولورق (قرص) [*] و دها صوکراري (قرص) [*]
صورتلرله استعمال ايديله رک ايکي استحالده نچميشدر .
بو شير ، عالمه حيرت ورن عظم و سريع فتو
حاتيه ، ابتدائي دورک ظلمتاري ايچنده قلنش اولان
جهان تاريخي منور و ميتن يکي برستعه نقل و تحويل
ايتش اولان ايکينجي خليفه من بويوک (حضرت عمر
رضي) زماننده ، داخل بولنديقي (اران) قطعه سيله
برابر فتح ايديله رک ، تا صدر اسلامده اسلام باده لري
عادتيه ادخال قلنش ايدی .

بو بويوک خليفه مژدن صوکره خلافت مقامه کچن
(حضرت عثمان رضي) زماننده سيف عمر ي ايله
دفع ايدلش اولان قاره لره ، خلافت مرکز لردن اوزاق
قلنش اولان بويوقلر ده بويوک تورک ايستدېلر سده ،
ميرتک بکري بشنجي سته سنده ، کرک طوغربدن

[*] تاريخ ابن اثير ، ج ۱۰ ، ص ۱۶
[*] معجم البلدان ، ج ۷ ، ص ۵۳

بر بخاربه نتیجه‌ستند دشمن مغلوب ایدرهك (آنی) و (قارص) ی اخلاص ایتش ایدیلر .
(اخلاط) ملوكندن (كز یوزر) لك اوغلی (منصور محمد) جهلی و چوققلی ساقه‌سیله آنا بكي و مدبر اموری (امیر شجاع‌الدین قوتلغ) ی قتل ایله ملككنك انتظامی اخلاص ایتش اولسندن بالاستاده (۶۰۳) ده بو (اخلاط) ملوك ائده بولنان (قارص) ی كرجیلر تکراراً محاصره ایتش و محافظتك مركز حكومتدن استمدادلری یزغانده ایتچكیندن چار ناچار بو قلعہ دشمناره تسلیم ایدیلرهك، (ابن اثیر) ك تعبیر نهجه، دار توحید ایكن شرك اوی اولش ایدی .

(۶۱۸) ده (جنكیز خان) ك بر اردوسنه قارشو موجودیتی محافظه قالمش اولان كرجیلر اونوز بیک مغتول و یررهك شهزم اولقدری صبراده اونیش سنه صكره نه بوقلمنی غائب ایشلر ایدی . (جنكیز خان) ك بو اردوسه دشت قیقاچه بولندینی ائاده دائماً فرصت اغتنامه مقرب اولان بو دشمن نه (قارص) ی آلردق (آذربایجان) ه قدر بوتون اسلام بلده لریه مسئول اولش ایدی .

اهل اسلامه ابراهیمضرت ایچون هیچ بر فرصتی فوت ایتچن بوشدن (۶۲۲) ده بنه برتورك قهرمانك، جلال‌الدین خوارزم شاهك قهار بر ضربه‌سنة قنار اولوب استیلا ایتش اولدینی برلری غالب ایتدیكی كیندیلری مان‌هان تامیله قیرلش ایدیلر .

ایرتی‌سنة اطرافدن طولبالقداری قوتله كوسترمك ایتسندكی صوك مدبوچانه حرکتلری ایسه تامیله حیانتلریه خنام و یروب اللرنندن مركزلری اولان (فقیلس) آلینمش، و مشهور قوماندانلری (یوانی) ك، بقیه‌السوف ایله حصن ایتش اولدینی (آنی) ایله برابر (قارص) ی بو اسلام حكمداری طرفندن تکراراً اسلام ملككتلریه الحاق ایدلش ایدی .

بو اوافق قلمهك بر عصر قدر طالعهده نه تبدل وقوع بولوب (۷۸۸) ده (امیر تیمور) طرفندن (فقیلس) ایله برابر دشمنلردن آلینمش بو جهانكبرك لك مستحكم قلاعندن بری اولش ایدی . (۹۲۷) ده صوفیلرك برنجیسی اولان (شاه اسماعیل) ك مشهور قوماندانلردن (دیوسلطان) كرجی نرسارلندن بوزوون تاریخی قلمه‌ییه استرداد ایتش و (چالدران) مظفرتی نتیجه‌سنة عثمانی ملككتلریه علاوه ایدلش ایدی .

•

قارصده مدفون ذواتن ابوالحسن خرقانی . . .
كاتب چلبیك (جهانما) سنده «قدیمدن بری نیجه مساجدی و وزارتات متبركه‌سی واردر» . دینیکی

طوغریه روملر اوززیه ورك و بر قطعه‌لری تأدیاً كوندلین مختلف اولدور روملردن (مالطیه، سیواس، آقسرای، قونی، بی‌آلردری كی) (حبیب بن مسلمه) ده (فقیلس) ی سلمه مجبور ایتش و (سلمان بن رزبه) بالعموم (اران) قطعه‌سی آلوب بو اوافق (قارص) قلمه‌سی اسلامك قلیتیه اقتدار ایتدیرمش ایدی .

خلافتنه بدل سلطنت تأسیسی ایچون قوتلریخی داخله صرف ایدن امویلر، پدایتده برلاری اهل ایدر كی اولدیلرسده، بوحال چوق دوام ایتده؛ (۷۲) ده (عبدالملك) باردی (محمد) ی والی تعیین ایدرهك بو قطعه‌ی انضباط آتته آلدی .

بو خلیفهك اوغلی (هشام) دخی عموجه‌سی بو (محمد) ك اوغلی (مهروان) ی (الجزیره) و (آذربایجان) ایله برابر (اران) قلمه‌سنة والی پایدی .

بورلاری امویلردن دور آلان (عباسیلر) دن (متوكل خلیفه) زماننده، بو قطعه اهالیسی والیری (یوسف بن محمد) ه قارشو عصیان ایدر كیندینی توله‌یرمش ایدیلرسده، ملوك عباسیه خدمت ایدن تورك قهرمانلردن (بوپوك بوغا) اوزلرینه كیدوب اونوز بیک كشی قتل ایتش و (فقیلس) ی سیقیضدر مش ایدی . (۲۳۳) (متی) خلیفه زماننده قره‌ده كز (كوز) نهری طرفیله بو قطعه‌ك مركزی اولان (برده‌ی برده) یه قدر ایلرلهمش اولان روسلرده مغلوب ایدیلرهك فراره مجبور ایدلش ایدی .

بوقلمه برمدت بر مدو جز تاریخی صحنه‌ی اولش ایدیه‌سده عباسی خلافتی دخی بر حرمته مرجع طالعه‌ه برابر بودوله‌خانه و یرمش اولان سلجوق تورك‌لریك معظم پادشاهی (آلپ آرسلان)، (۵۰۶) ده (آنی) ایله برابر بو (قارص) قلمه‌سی عنوة فتح و استرداد ایله نه اسلام ملككتلریه الحاق ایتش ایدی .

بو حكمدارلك شوكت و عظمتی آنام و تزییدایش اولان اوغلی (ملكشاه) و بولنك اوغلی (غیاث‌الدین محمد) ك صوك زمانلریه قدر بو قطعه نه تجاوزدن حذر ایدن دشمن یعنی كرجیلر، (آراس) نهری جوارینه قدر بتون (اران) و (قارص) و (نجوان) كیندنك مالكانه‌سی اولان (طغرل بن محمد) اوززیه حرکتك (فقیلس) ی ایتش و اهالیسندن بر چوق كیسه‌لری قتل ایله (نغانی) یه قدر ایلرلهمش ایدیلر . لکن (عبث‌الدین محمود بن محمد) كیندیلری ننا حالده

مغلوب و یریشان ایدوب استیلا ایتش اولقداری اسلام ملككتلری اللرنندن آتش و بو میانه (قارص) ی دخی قورنارمش ایدی . (۵۰۶) ده (المستعبد) ك عهد خلافتنه مصادف اولان سلجوقلرك صوك دور لرنده (آنی) ایله برابر (قارص) ی كرجیلریه استیلا ایتش و ایرتی‌سنة دها زیاده ایلرلهولرك (آذربایجان) دهك (دوین) ه قدر گلش و جلعاری احرار ایله اسیر آلدقاری اسلام قادیلرینی یالین آباق و جیلاق سوق ایتش اولدیلرندن، (آذربایجان) آنا بگلرندن (شمس‌الدین ایلدكز) ایله (اخلاط) و (مراغه) پادشاهلری بالانفاق الی بیکدن زیاده عسكرك ایله كرجیلر اوززیه كیتش و بر آری دوام ایدن شدنی

(قارص) دهك بو وزارتات متبركه‌دن بریسی صوفیه كابرلندن (شیخ ابوالحسن خرقانی) حضرتلریك تربیه مباركلریدر . (قزوق) جوازدهكی (خرقان) قصبه‌سندن اولان بو ذاك‌نهای (علی بن جعفر) اولوب طریقت صوفیه مشاهیر رجائندن اولان (ابوزید بسطامی) حضرتلریك روحانیلردن مستفیض اولشازدر . آل بویدن (عضد‌الوله) ك مظهر احترام و توقیری اولش و بالخاصه مشهور فیلسوف (ابن سینا) كیندینی زیارت ایتك اوزده (خرقان) ه قدر كیتش ایدی . كیندینی زیارت ایدنلر ایچنده (سلطان محمود سنبكین) كی لك نامدار حكمدارلرخدی كوریوزر . بومشهور اسلام فاشی، زمانك قطنی اولان «ابوالحسن خرقانی» فی صومعه‌سنده زیارتله نصیحت و دعا طلب ایتش، و بو مبارك ذاتدن: «سن الهك مظهر احسان و اكرامی اولدیهك كی خلق ده سنك مظهر اكرامك اولسون . الله و رسول اللهك امرلری برینه كثیر ؛ صلك قدر برافدر ؛ نه اصلك رجوع ایكنه چالیسوب آتته كرجنار اوله ؛ هر نفسك صوك نفس عدیله اولوی دائماً دریش ایت» دیهدرتم مهم اخلاقی اساس تلقی ایتش ایدی . بو نصیحت برده دعا تردیف ایتلرخ رجائیدن (سلطان محمود) «نه بركون یارنی مؤمنین و مؤمناتی مغفرت ایله دیه‌دایبسیورم بودام سكا شاملدر» دیتش ایدیلرسده (سلطان محمود) دعا طلب و اتانسانده الحاح ایتش اولدیلندن حضرت شیخدن «ای محمود! عاقبتك محمود اولسون» .

دعاسنه مظهر اولش ایدی .
بوفصاح و دعاظه مكافاة یاتنه بر کیسه آلتون برافش اولان (محمود غزوی) یه، قدر اختیاری فی فخر بیلن بوزاهد ذات، قوری آرئه اكی چیقارمش، و (محمود غزوی) ك آغزیه اولدینی لقمه چالیشدینی حالده بوغازندن كچمه‌سی «ایله» یاتنه براقیلان آلتونلرك عینله بوله كندی بوغازلندن كچمه‌جکی بوبادشاهه افاده ایتش ایدی .

(سلطان محمود) هیچ برشی قبول ایتدیرمدهكی بولسی ذاتن بو سفر كیندینی بر یادكار طایفه بولندی، و مبارك وجودلردن چیقارمش اولقداری بركومكی یادكار اولدق آلدی .

بوهند فاشی، هندستانك بتون راجه‌لریه قارشو (سومناط) مظفرتی، بوكوملكی اوكنه قویارق جناب حقه ایتدیكی دعاظه مدیون اولدینی سولیر ایتش . . . عصریك عموماً اعتقادنه مظهر اولش اولان بوپوك ذات (۲۵۰) تاریخنده وفات ایشدر .

آثار اسلامیه و ملیه تدقیق ایچمی اسنادندن

شرف‌الدین

